

Their Nature and Nature. Men han tav ikke med sin viden. Hans undersøgelser viste, at hovedparten af den engelske videnskabelige elite ikke så noget modsætningsforhold mellem videnskab og religion. Heller ikke Strathern mangle blik for dette aspekt i det korte afsnit om facts, fantasier og fusere om evolutionen. I 1916 viste en undersøgelse foretaget blandt amerikanske videnskabsmænd, at 60% ikke troede på Gud. I 1997 blev en lignende undersøgelse foretaget blandt britiske videnskabsmænd. Den viste, at 40% troede på Gud.

Huxley kaldte i sin nekrolog i *Nature* Darwin for den ideelle videnskabsmand. I *Charles Darwin og Darwin og evolutionen* får vi to meget forskellige bud på hvad det kunne indebære. Og hvad skal man så råde den travle læser? Tag Thomas Hylland Eriksens opgang alvorligt og læs Paul Stratherns bog.

Peter C. Kjærgaard

Til kamp for fædrelandet

Søren Krarup: *Dansen om menneskerettighederne* Gyldendal, Nordisk Forlag A/S, Viborg 2000, 144 sider. 150 kr.

Søren Krarup har begået endnu et opus i en imponerende lang række af kritiske og debatskabende bøger, der med årene har opnået stadig større opmærksomhed i den danske politiske og kulturelle offentlighed. Og lad det være sagt med det samme: undertegnede anmelder ikke en stor kender af forfatterskabet. Alligevel mener jeg som iagttagere af den offentlige debat at kende hans grundlæggende synspunkter ganske godt: Verden gik af lave

medoplysningstidens humanisme; det danske folk udgør en autentisk og velafgrænset enhed med urgamle rødder i sproget og historien, samt i den evangeliske kristendom; den enhed er truet af indvandringen og af de intellektuelle forrædere, der legitimerer den med et opkog af fornævnte humanisme.

Med *Dansen om menneskerettighederne* underbygger Søren Krarup disse synspunkter med en idé historisk redegørelse for menneskerettighedernes virkningshistorie, og derfor skal den selvfølgelig også anmeldes i *Danmarks eneste idé historiske tidsskrift*. Bogen lanceres indledningsvis som et bind II af *Demokratisme* fra 1968, som vi passende kan hive ned fra reolen og tage med i vurderingen. Begge bøger erkorte og forholdsvis let tilgængelige foret folkeligt publikum, som Krarup dog savnede i 68. Tonen er skarp i dens kantsløshed og hudfletning af nogle af samtidens politisk korrekte åndsfyrster, der hegles igennem efter tur: moralisten PH, skolemanden Kragh-Müller, filosofen Villy Sørensen og kirkemanden Jørgen Bøgh. Dengennemgående kritiske figurenæstene elegant i sin enkelhed: På baggrund af en abstraktion om det hele og sund menneskeforsøgerefterkrigstidens moralister at distancere sig fra nazismens autoritære ideologi gennem en terapeutisk praksis, der skal opdrage folket til demokrati. Dette forsøg på omsorg for folkets ve og vel dækker imidlertid over et formynderisk forsøg at påtvinge folket deres egne abstrakte og uvirkelige forestillinger om livet og mennesket. Forsøget på at distancere sig fra nazismen bliver således bare en gentagelse af den med modsat fortegn, dvs. en undertrykkende ensretning, der hverken har respekt for det enkelte menneske eller det konkrete folk og

dethistoriskesæregenhed. Demokratiets enkle princip om flertalsafgørelse er således degenereret til demokratisme: "I demokratiets epoke er det demokratiske princip blevet demokratiske terapeuters uindskrænkede ret til for demokratiets skyld at drive deres terapi" (s. 10).

32 år efter er det første, der slår læseren, en imponerende ensartethed og overensstemmelse i argumenter og holdninger. Andet bind om det moderne demokratis elendighed skrives ikke, fordi nye perspektiver har åbnet sig og bevæget forfatteren, eller fordi den mellemliggende tids voldsomme forandringer har stillet en ny dagsorden, men fordi der desværre stadig - ja, måske i højere grad end nogensinde - findes farisæere og skinhellige hyklere, der påtvinger folket deres vranglære. Man skal dog ikke tro, at Krarup dermed selv ønsker at tage patent på sandheden. Dén er der nemlig ingen der kender, særligt ikke imennesker eksistentielle forhold der nogen, som ved besked med andre, som det hedder i Demokratisme. Denne opfattelse er begrundet i nogle mere eller mindre beslægtede kilder, hvoraf i hvert fald tre er tydelige: Den evangeliske kristendoms forståelse, der sætter troen i stedet for loven og dermed distancerer sig fra farisæernes gerningsretfærdighed, fordi kun Gud kan kende sandheden; Kierkegaards eksistenslære, som i forlængelse af den evangeliske kristendom skærper blikket for "hin enkeltes" særegne eksistens; og endelig en konservativ tradition, der stammer fra Edmund Burkes opmærksomhed på oplysningens gennemført forsvar for vores ret til at have fordomme, der styrker rodfæstetheden i traditionen og sammen-

hængen i vores tilværelse.

Når Søren Krarup ikke tilføjer den hermeneutiske tradition fra Herder, som ellers fikser godt med hans parallelisering af begrebet om "hin enkelte" til også at gælde hin enkelte folk, skyldes det måske, at det alt for tydeligt vil associere hans underliggende kulturteori med den kulturel relativistiske tradition, der hævder eksistensen af flere inkommensurable kulturelle sandheder. I dag associeres kulturel relativisme nemlig som regel med en pladderhumanistisk mellemfolkelighed, der dyrker de eksotiske fremmede. Den har imidlertid lige så solide idéhistoriske rødder i en nationalisme, der hævder umuligheden af at kommunikere på tværs af kulturer og traditioner, og som derfor kan bruge den samme teori til at plædere for isolationisme. I Krarups version af kulturel relativisme gælder det, at sandheden er forbeholdt Gud alene, og den nationale sager derfor ikke funderet i hævdelser af nogen højere ret, men i en bekendelse til - hold nu fast - virkeligheden! Thi "... i denne uretfærdige og syndige verden må et menneske være tro imod sin givne virkelighed i en bøn til Guds sines synders forladelse" (s. 24). Omdrejningspunktet for Krarups kritik af de moderne farisæere bliver derfor det kendte bibelord om at give kejseren, hvad kejserens er og Gud, hvad Guds er; at skelne mellem det verdslige og det åndelige regimente.

Koblingen af et sandhedsbegreb, der reserverer sandheden til det hinsides uden for menneskers rækkevidde, og et virkelighedsbegreb, der er bundet til historien og sproget, bliver nu angrebets punkt i et hudfletning af ethvert forsøg på at gøre universelle idealer gældende. Oplysningstænkerne og menneskerettighedsforkæmper-

nes dødssynd viser sig derfor at bestå i guddommelig gørelsen af mennesket. Denne velkendte kulturkonservative idé begrundes altså i selve det forhold, at menneskerettighederne postulerer en intelligibelsandhed, der gælder for alle mennesker. Krarupsevangelske kristendom trorselvfølgelig også på eksistensen af en sådan sandhed, men nøjes med at tro. Måske er det derfor, at han har givet afkald på at gå ud og gøre alle folkeslag til Herrens disciple, og i stedet valgt at forbinde denne tro med de ubevægelige fordomme, som han værnenså nidkært om. Troen på en guddommelig sandhed følger sig på denne måde smukt sammen med den "givne virkelighed", der skal minde os om, at troen er en del af vores overleverede fordomme, hvorfor vi selvfølgelig heller ikke kan have noget at gøre med folk, der tror noget andet. Der er imidlertid højsten negativ sammenhæng mellem troen og fordommene: Den evangeliske tro kan bruges til at afvise muligheden af absolutte verdsligesandheder, men den er trods alt ikke leveringsdygtig i noget positivt forsvar for fordommene. Den er kort sagt ikke national. Man må derfor også lede forgæves efter en begrundelse for, at kristendommen skulle udelukke en stræben efter international retfærdighed i den verden.

En ting synes dog stadig sikkert: Søren Krarup vil selv forblive tro mod sine egne fordomme. Og dette udsagn er faktisk mere end en retorisk plathed, hvor fristende det ellers kan være overfor hans patetiske retorik. Ved at lukke af for adgangen til sandheden og lukke virkeligheden inde i fordommene udfolder han nemlig en politisk overbevisning, der trods ihærdige besværgelser af adskillelsen af verdslig og åndelig regime tebeva-

rer et af den religiøse tros væsentligste karakteristika: Den er principielt utilgængelig for kritik, fordi den er rod-fæstet i forhold som mennesker ikke har indflydelse på. Måske kan man argumentere mod 'det nationale', fordi det udgør selve den grund, som ethvert accepteret argumenter bygget på. Ligesom Luther står Krarup, hvor han står, for han kan ikke andet.

Krarup er næppe blind for denne sammenhæng, for det samme viser sig på sin vis at være kernen i hans kritik af menneskerettigheder-nes religiøse karakter. Også 'menneskerettighedsfundamentalismen' ophæver enhver diskussion. Umiddelbart skyldes det selvfølgelig, at den føres frem af en intellektuel elite af meningsstyranter, der gennemtvinger deres skinhel- lige holdninger. Men mere interessant er det, at fremstillingen af menneskerettighedernes idéhistorie placerer dem som et ægtefødt barn af en puritansk tradition, der rækker tilbage til de tidligste kampe om den rette fortolkning af kristendomme. I en serie af skrappt optrukne modsætninger præsenterer Krarup den rette evangeliske tradition overfor den skinhellige puritanske tradition. På den ene side heltene: Augustin, Luther, Burke, Grundtvig, Kierkegaard, Dostojevskij, Churchill. På den anden side skurkene: Pelagius, Erasmus, Calvin, Locke, Rousseau, Jefferson, Robespierre, Marx, Hitler(!), Eleanor Roosevelt, ja undskyld, hvis jeg glemmer nogen. Den besindig læser vil måske rynke brynene og anføre, at der er væsentlige forskelle og betydelige brud også der, hvormanselvfølgelig er bekendt med den virkningshistoriske sammenhæng. Men nej! Pointen ligger nemlig ikke i selve den virkningshistoriske sammenhæng - som tendentiøse udlægninger til trods i og for sig er

vanskelige at være uenige i – men iden bastantetolkning af deres betydning. Det bedste man kan sige om denne tolkninger, at den er fuldstændig kohærent med idéen om det nationale sdybe rødder i historie og sprog. Ligesom det nationale betegner en uoverskridelig historisk og kulturel horisont, således bliver også menneskerettighederne lukket inde i en virkningshistorie, som gør alle de åndelige forfædres synder til uafrystelig arvegods. Menneskerettighederne erganske enkeltderes virkningshistorie. Hvis én varen religiøs, skinhellig puritaner, er alle religiøse, skinhellige puritanere.

Derfor skal man heller ikke misforstå bogenstitlet *Dansen om menneskerettighederne – som metaforisk*. Søren Krarup er bogstavets mand. Det viser sig f.eks. i hans forargelse over EU-kommisær Poul Nielson, der citeres for det éne udsagn, at socialisme er “organisere næstekærlighed”. Krarup reagerer: “Frygteligt! Den mest afskyelige gudsbespottelse. Nej, kristendom er ikke farisæisme, ikke gerningsretfærdighed ...” (s. 25). Jeg skal ikke kunne sige, hvad den arme kommissær præcist har ment, men den formastelige udtalelse er åbenbart vigtig nok til senere at blive gentaget med en apokalyptisk advarsel: “Ja, vejer, I skriftkløge og farisæere, I hyklere!” (s. 37). Hvad skal de frygte? Det forbliver usagt. Til gengæld er det klart nok, at udtalelsen i Krarups univers er en anfægtelse af den evangeliske kristendoms forståelse, men det er lige så klart, at der aldrig har fundet nogen sekularisering sted i dette univers. At henviser til det begreb må vel være at ligne med fornægtelse af egne rødder og dermed hyckleri. Der er derfor heller ikke plads til nogen nuancer, hverken i karakteristikkene af menneskerettighedernes begrundelse eller

af deres brug. Ja, oplysningen varsandt nok naiv på mange punkter, men hævdelsen af menneskerettighedernes gyldighed er ikke længere snævert knyttet til bestræbelserne på at gøre dem gældende. Derfor kan de fungere som et pragmatisk instrument for den realpolitik, der er nød til at legitimere sig bredere end blot en nations snævre grænser. Ja, principperne er abstrakte i deres udgangspunkt, men netop derfor kan de også bruges af ethvert menneske og ethvert folk til at beskytte deres særegne eksistens og kultur. Og derfor holder Krarups entydige modsætning mellem konkret eksistens og abstrakte principper ikke. Men det er selvfølgelig et ringe argument i lyset af en opfattelse af den “givne virkelighed”, der kun medregner den aktuelle virkeligheds begivenheder og forandringer som en trussel, og i stedet fordrer troskab til en forestilling om virkeligheden, der angiveligt har sedimenteret sig i folkesjælen siden Arilds tid.

Men hvad er denne “givne virkelighed” egentlig foren størrelse, og hvad er dette teoretiske eller filosofiske fundament for Krarups kritik og hans anræbelse af det nationale? Det er vanskeligt at finde ud af, fordi Krarup ikke ulejliges sig med at udrede sit eget grundlag, men nøjes med at bruge det nationale som en selvfølgelig og uanfægtelig reference i kritikken af alt det, han ikke kan lide. Vi befinder os tilsyneladende hinsides ethvert behov for begrundelse. Vil man videre, må man kættersk følge rekonstruktionens vej og forsøge at bane sig vej ind i Krarups univers ved at trække på den hermeneutiske tradition. Den har især nyere filosofiske varianter af dækket oplysningens forsøg på at gøre op med alle fordomme som udtryk for oplysningens egen grundlæggende fordom.

Oplysningenermåskebarefangetisitetvirkningshistoriskespinn?Heidegervenderselvebegrundelsestanken om med forsøget på at forklare tilværelsen ud fra den konkrete tidslige eksistens i stedet for de evige idéer, og Gadamer følger op ved at fundere forståelsen i traditionen. »Den givne virkelighed» må vel være af samme familie skønt Krarup ikke søger de sammenfilosofiskedybder, ja, nærmest synes at nære modvilje mod et intellektueltrefleksionsniveau, der rækker ud over hans egen lærde doceren i folketstjeneste. Der går da også kluder i familieforholdene, når Gadamer i erkendelse af, at en konsistent teori må kunne forklares såvel forandringer i traditionen som kommunikation på tværs af forskellige fakticiteter, indfører begrebet horisonts sammensmeltning. Man fornemmer straks ved ordets klang, at besværgelserne vil haglene oversigt kættersk tale. Der er ikke plads til dens slags overskridelser af det nationale i Krarups univers, og det er der ikke fordi det nationale er en politisk idé. Med velberåd hu undgår Krarup ordet 'nationalisme', for man må ikke tro, at der her er tale om ideologi. Ideologi er noget de andre lider under: menneskerettighedsforkæmperne, de intellektuelle, hyklerne.

Der postuleres således et grundlæggende modsætningsforhold mellem ideologi og autenticitet i Krarups kritik, men hvor autentisk er egentlig det nationale, der er så dybt forankret i historie og sprog? Skal man følge Krarups patetiske sprogbrug, må man konkludere, at det er så grundlæggende for vores verdensopfattelse, at det ville være uanstændigt at stille spørgsmålstegn ved det. Bevæger man sig imidlertid bare en smule ud over den idéhistoriske horisont, hans selv har

afmålt til sine læsere, bliver det tydeligt, at hans kritik bliver til på baggrund af en konsekvent fornægtelse af dens ideologiske grundlag. Der er bemærkelsesværdighed med den ellershedengang end disciplin, ideologikritikken, der i 70'erne blev brugt til at afsløre andres ideologier fra en position, der selv gav sig ud for at være befriet for enhver ideologi. Krarups idé om det nationale har da også et slet skjult slægtskab med nogle af de kilder, han har mest travlt med at hudflette. Det er f.eks. almindeligt kendt, at nationalstaten først opstod i kølvandet på den franske revolution og dens ideologer, som en overbygning på det gamle regimes autoritære territorialstat. Først derefter begyndte den at legitimere sig på grundlag af den moderne fiktion om det nationale som enheden af territorium, sprog og folk. En fiktion som de europæiske stater siden forsøgte - og nogen steder stadig forsøger - at virkeliggøre gennem vold. Det være sig indadtil i form af undertrykkelse af minoriteter eller udadtil gennem en uundgåelig formindskelse af landet i krige, som i Danmarks - og i dag Serbiens - tilfælde.

Mens Krarups nøjes med at ignorere dette faktum i sine ideologivirkningshistorie, så roder hans sig ud i større krumspring for at undsige det øjne faldende slægtskab mellem det nationale og nazismen. En ting skal faktisk siges til hans forsvar i denne sammenhæng: Han har ret i, at nazismen ikke er "den store undtagelse og det store brud i europæisk historie" (s. 117), men han bruger iagttagelsen til en grotesk nivellering, der lader alle ideologiske og åndelige retninger i kølvandet på oplysningens angivelige opløsning af skellet mellem Gud og menneske være et fedt. Nazismen kan

derpå falde i hak med såvel kommunesommenneskerettigheder, fordi de har internationalismen tilfælles: de vil alle "erobre verden". (Pudsigt nok går de gamle nationalstaters imperialismen fri af denne kritik. Her finder Krarup i stedet anledning til indignation over, at FN og menneskerettighederne er blevet gjort til redskab for de afrikanske og asiatiske lande i stræng til at tydmyge deres tidligere herrer. Med noget der ligner Nietzsche'ske vitalisme, harcelerer han over, at imperierne magter næst tidligere styrke som ondskab.) Argumentationen støtter sig igen til begreberne historie og sprog: "Det nationale er overhovedet det modsatte af ideologisk ved at være bestemt af historien. Det nationale er et andet ord for et folks vilje til at være sig selv. Men nazismen er ideologien om den ariske race, der skal erobre verden." (s. 120). Her skal vi så tænke "nå-ja!", og indrømme den indlysende forskel. Men hvori består argumentet? Efter at have angrebet sin modstanders abstraktioner og underkastet deres idéer en grundig historisk undersøgelse, forlader Krarup sig på noget så abstrakt som en definition, når hans egen position skal forsvares. Sådan er det bare, må vi jo nok kunne forstå! Derfor er det heller ikke overraskende, at han kort forinden har reddet det tyske ønske om nationalgenrejsning fra identifikation med nazismen med ordene: "Det er alment kendt og fælles menneskeligt" (s. 119). Så vander alligevel noget, der var universelt. Kulturrelativismens klassiske paradokssætters sig igen: for at kunne opdele verden i autentiske og usammenlignelige enheder må den universalisere sine egne principper. Derfor ved Krarup også, hvad der er det eneste rigtige for alle flygtninge, nemlig at skrubbe 'hjem' og kæmpe

deres 'nationalesag', hvor de kommer fra. Således åbenbarer den universelle sandhed sig alligevel i denne verden.

Iskrivendestund meddeles det i medierne, at Søren Krarup stiller op som folketingskandidat for Dansk Folkeparti. Hvor han tidligere ikke følte behov for medlemskab af andet 'parti' end det danske folk, dér har han nu ladet sig overtale med en udtalelse om, at Dansk Folkeparti må betragtes som en folkebevægelse, hvor han kan aftjene sin værnepligt for fædrelandet. I lyset af hans seneste udgivelse er der ingen grund til at opfatte denne udtalelse metaforisk. Det skal blive interessant at se, hvad det kan komme til at betyde for det politiske debatniveau og den opportunistiske midtsøgendelinie, partiet på det seneste har slået ind på. Hører man de socialdemokratiske bukserryste i det fjerne eller venter de blot tålmodigt på næste eksklusionsbølge i en stadig mere underholdende foljeton?

Henrik Borup Nielsen